

Stichting TETEM Kunstruimte

Geadviseerd subsidiebedrag: € 387.678

Gevraagd subsidiebedrag: € 625.000

Over de instelling

Stichting TETEM Kunstruimte (hierna: Tetem), ontwikkelinstellingen, Enschede

Tetem is een presentatieruimte en onderzoeksplatform voor digitale cultuur, ontwerp, wetenschap en techniek. De instelling richt zich enerzijds op een breed publiek, dat zij poogt wegwijs te maken in een door technologie veranderende samenleving, en anderzijds op talentvolle digitale makers, aan wie zij faciliteiten ter beschikking stelt om zich persoonlijk en professioneel te ontwikkelen. Daarnaast biedt Tetem een uitgebreid educatief programma aan op scholen in de regio Twente. In samenwerking met veertien Twentse gemeenten heeft de instelling bovendien een 'leerecosysteem' ontwikkeld, in de vorm van 'Maakplaatsen', gevestigd in bibliotheken, cultuurhuizen en labs. De aanvraag heeft betrekking op de ontwikkeling van digitale makers.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.47 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur (hierna: raad) adviseert Tetem een subsidiebedrag toe te kennen van € 387.678.

De raad adviseert bij de subsidieverlening het volgende aandachtspunt op te nemen:

- Tetem geeft in de toelichting op de begroting aan dat zij het subsidiebedrag heeft gecorrigeerd voor loon- en prijsbijstelling. De instelling mag er echter niet van uitgaan dat de rijkssubsidie zal toenemen in de periode 2025 - 2028: in het geval de prijsbijstelling in werkelijkheid lager uitvalt dan door de instelling berekend, zal dit een gat in de begroting veroorzaken. Daarom dient het activiteitenplan voor 1 januari 2025 te worden aangepast.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Tetem heeft zich bij de start van de afgelopen subsidieperiode bezonnen op haar identiteit en besloten de presentatiefunctie af te bouwen ten gunste van

haar ontwikkelactiviteiten. Binnen de muren van thuisbasis Enschede is een nieuw Lab gecreëerd, een plek waar makers, studenten, professionals en buurtbewoners elkaar kunnen ontmoeten en van de voorzieningen gebruik kunnen maken.

Doordeweeks staat het Lab exclusief ter beschikking van de talenten, die geselecteerd worden door een programmateam. Dit divers samengestelde team zet de ontwikkeltrajecten op en begeleidt de makers bij de technische realisatie van hun project. Sommige makers hebben een concrete opdracht meegekregen, anderen werken aan een eigen ontwikkelvraag. Waar nodig worden externe specialisten aan de projecten verbonden. Jaarlijks volgen op deze wijze gemiddeld 24 makers een traject bij Tetem.

De instroom en uitstroom, selectiecriteria en opzet van de trajecten zijn helder beschreven in de aanvraag. De vaktechnische bekwaamheid van de begeleiders van Tetem staat volgens de raad buiten kijf. Hij vraagt zich wel af hoe intensief de begeleiding van de makers is en hoe ver de artistiek-inhoudelijke betrokkenheid van Tetem reikt. Zelf noemt de instelling zich een 'guide on the side', die gelooft in de 'zelfregulerende ontwikkeling' van makers. Dit is vanuit didactisch oogpunt een begrijpelijk standpunt, maar de raad meent dat Tetem ervoor moet waken dat ze niet versmalt tot een louter faciliterende organisatie.

Positief is de raad over de impactmeting van de ontwikkeltrajecten met behulp van het *theory of change*-model. Hiermee is onderzocht wat het effect is van de trajecten en in hoeverre binnen Tetem alle kennis en vaardigheden voorhanden zijn om makers optimaal te kunnen begeleiden. De organisatie betoont zich op dit punt zelfkritisch en gaat actief op zoek naar mogelijkheden ter verbetering. Het is mooi dat dit programma in de toekomst wordt gecontinueerd.

Voor de komende subsidieperiode heeft Tetem twee programmaliĳnen gepland. Onder de noemer 'Joyful repair' wil ze op speelse wijze een brug slaan tussen individualisme en collectivisme. In de tweede lijn, 'The future is uncertain, but it's ours', zullen makers worden uitgedaagd na te denken over de politieke en sociale component in hun werk. Hoewel de raad de niet-dystopische benadering van technologie door Tetem waardeert, vindt hij deze beide programmaliĳnen in de aanvraag erg summier beschreven. Dit gebrek aan toelichting impliceert ook een gebrek aan kritische reflectie op het onderwerp technologie. De raad hoopt dat de instelling de komende periode meer tijd en ruimte neemt om haar eigen positie dienaangaande te expliciteren.

Met betrekking tot de huisvesting van deelnemers aan de ontwikkeltrajecten is het betreuenswaardig, aldus Tetem, dat makers verspreid moeten

worden over verschillende accommodaties in de regio. Het voeren van een onderling gesprek en het uitwisselen van ideeën wordt hiermee bemoeilijkt. De instelling is voornemens de komende jaren samen op te trekken met jeugdpodiumkunstinstituut Sonnevand om te zien of er een *residency* ingericht kan worden voor beide partijen. De raad is benieuwd wat deze zoektocht gaat opleveren.

Maatschappelijke betekenis

Tetem ziet het als haar missie met behulp van kunst en ontwerp bij te dragen aan een 'open, eerlijke en inclusieve samenleving'. Zij wil dit doen door een gesprek te entameren over een leefbare wereld in het licht van vergaande technologische ontwikkelingen. De raad heeft veel waardering voor dit streven en zag hiervan in de voorbije periode enkele mooie voorbeelden, zoals in het werk van Abner Preis, die VR-technologie inzet om na te denken over een hoopvolle toekomst. Zijn werk 'Underneath the Wings of a Butterfly' werd met steun van Tetem ontwikkeld en reisde vervolgens naar het Ars Electronica Festival in Linz.

Tetem speelt een voorname rol in de lokale en regionale culturele infrastructuur waar 'maken' een wezenlijk onderdeel van is. Ze werkt daartoe samen met verschillende partijen in de regio. Zo ging de instelling in de afgelopen periode structurele allianties aan met de Universiteit Twente, Hogeschool Saxion en innovatieve labs en bedrijven om ontwikkeltrajecten te verrijken met specifieke kennis en ervaring. Ook festivals en technologieplatforms als Ars Electronica, GOGBOT, het Nederlands Film Festival, TEC ART, V_2 en Waag Futurelab behoorden tot de partners. In het programma rond digitale cultuur werkte de instelling samen met de Twentse Bibliotheken, Twentse Filmhuizen, de Kinderboekenweek, Netwerk Mediawijsheid en Cinekid. Verder werd intensief samengewerkt met zelfhulpgroepen, speeltuinverenigingen, jongerencentra, welzijns- en zorginstellingen. In de komende subsidieperiode gaat Tetem een structurele samenwerking aan met de Stichting Leergeld en de voedselbank om gezinnen met een laag inkomen te bereiken. Zo wil de instelling bijdragen aan het vergroten van kansengelijkheid.

De raad is onder de indruk van het bereik van Tetem in het sociaalmaatschappelijke domein. Tetem neemt een belangrijke positie in als verbinder tussen digitale makers en ontwerpers aan de ene kant, en het bedrijfsleven en maatschappelijke partners aan de andere kant. Voor de talenten zijn deze allianties waardevol omdat zij daarmee de kans krijgen een solide professionele praktijk op te bouwen. Omgekeerd kan het ontwikkelprogramma positief bijdragen aan technologische vernieuwing bij het oplossen van verschillende maatschappelijke vraagstukken.

Ook in het onderwijs benoemt Tetem een indrukwekkend aantal partners. In cocreatie met 380 scholen in het primair onderwijs en dertig scholen in het voortgezet onderwijs ontwikkelde Tetem in de vorige periode bijvoorbeeld jaarlijks programma's gericht op het vergroten van de digitale vaardigheden van scholieren. Om aansluiting te vinden bij de leefwereld van jongeren en feeling te houden met voor hen relevante vraagstukken, heeft Tetem een jongerenraad in het leven geroepen. De makers in de ontwikkeltrajecten werden aan het educatieteam gekoppeld, dat vervolgens onderzocht welke producties geschikt waren voor het educatieprogramma. Met verschillende hogescholen, de Universiteit Twente en Universiteit Osnabrück werkt de instelling samen in diverse onderzoeksprogramma's. Al met al constateert de raad dat het bereik van de educatie-activiteiten van de instelling, zowel analoog als digitaal, groot is. Hij betreurt het dat Tetem weinig inzicht geeft in de inhoud van deze educatieve projecten.

Tetem gaat uitgebreid in op de toepassing van de kernwaarden van de Fair Practice Code zoals duurzaamheid en vertrouwen. De raad is positief over de maatregelen die Tetem neemt om een sociaal veilige werkomgeving te creëren. Tetem hanteert het principe van *fair care*, bedoeld om de dialoog over machtsongelijkheid, eerlijke communicatie en mentaal welzijn te stimuleren. Bovendien heeft de instelling haar medewerkers getraind in 'geweldloos communiceren'.

Op afspraken over honorering wordt in de aangeleverde stukken voldoende ingegaan. Voor medewerkers in loondienst en in de flexibele schil volgt Tetem de richtlijn functie- en loongebouw presentatie-instellingen. De instelling neemt actief deel aan andere collectieve afspraken en platforms zoals De Zaak Nu. Behalve het principe van *fair pay* hanteert de instelling ook de principes van *fair share* en *fair chain*.

De instelling is zich bewust van haar verantwoordelijkheid als poortwachter binnen de digitale cultuur. Om hierbij niet een enkel perspectief te laten prevaleren, heeft ze een divers *curational team* samengesteld dat toeziet op de selectie van makers en het ontwikkelen van de programma's. De organisatie voert jaarlijks de scan Diversiteit & Inclusie uit. Op de onderdelen programma, publiek, werkomgeving en strategie scoorde Tetem in de meest recente analyse hoog; op de onderdelen personeel, partners en middelen valt nog winst te behalen. Voor de komende periode heeft Tetem daarom concrete doelen gesteld ten aanzien van de werving, in- en doorstroom van medewerkers. De instelling beschrijft voldoende hoe ze de Code Diversiteit & Inclusie toepast en maakt behoorlijk aannemelijk dat het beschreven beleid in de praktijk ook uitgevoerd gaat worden. Positief vermeldenswaard in dit verband is het gebruik van Context Based Language, waarbij medewerkers zich mogen uitdrukken in de taal die voor hen het meest comfortabel aanvoelt.

Toegankelijkheid

Met de keuze voor kunstenaars die met humor een vaak visuele praktijk opzetten, kiest Tetem nadrukkelijk voor een laagdrempelige benadering van het technologisch onderzoek binnen haar muren. De instelling wil nieuw publiek helpen bij het 'leren lezen' van e-cultuur en onderscheidt zich daarmee gunstig in de sector van de digitale cultuur. Deze aanpak vergroot de diversiteit van het publiek, en wordt door de raad dan ook geprezen.

In de afgelopen periode heeft Tetem de foyer verbouwd teneinde het gebouw een beter benaderbare uitstraling te geven. Waar het Lab op werkdagen wordt benut door professionele makers en studenten, komen er in het weekend gezinnen en wijkbewoners kijken. De instelling is gevestigd in het Roombeekcultuurcluster, waarvan onder meer Rijksmuseum Twenthe, theater Concordia en een vestiging van opleiding ArtEZ deel uitmaken. De studenten van ArtEZ krijgen de kans jaarlijks een aantal projecten te realiseren bij Tetem. Op die manier zorgt de instelling voor een sterke lokale worteling.

Om financiële drempels weg te nemen, ontwikkelde Tetem de voorbije jaren het programma 'Inclusief Culturaanbod Enschede', gericht op gezinnen met een lage sociaaleconomische status. Ook stimuleerde de instelling de makers met wie zij samenwerkt te onderzoeken of het werk de beoogde doelgroep daadwerkelijk bereikte. Hiertoe werd na try-outs feedback gevraagd bij het publiek. Ten slotte investeerde Tetem in een tentoonstellingsrobot, waarmee de exposities op afstand bezoekbaar werden gemaakt.

Al deze maatregelen droegen sterk bij aan de toegankelijkheid van Tetem. De raad is dan ook onder de indruk van de bezoekerscijfers. Ook waardeert hij het internationale bereik van de instelling. Talentvolle makers toonden hun werk op festivals in Oostenrijk, Duitsland, Zuid-Korea en de Filippijnen. Wel mist de raad in de aanvraag een concrete formulering van de ambities op het gebied van publieksbereik en -samenstelling voor de komende jaren.

Bedrijfsmatige gezondheid

Tetem is een stabiele organisatie met een gezonde financiële huishouding. De liquiditeit en solvabiliteit zitten aan de ondergrens van wat wenselijk is; het risico dat de activiteiten bij tegenvallende inkomsten niet kunnen worden voortgezet is klein. De instelling heeft een gezonde financieringsmix met structurele subsidies van de gemeente Enschede en de provincie Overijssel en heeft een hoog eigen-inkomstenpercentage.

Tetem vraagt een fors hoger subsidiebedrag aan dan vier jaar geleden. Uit de aangeleverde stukken valt niet duidelijk op te maken hoe die verhoging wordt onderbouwd. Voor de komende subsidieperiode is Tetem uitgegaan van indexatie van het aangevraagde subsidiebedrag. De instelling mag er echter niet van uitgaan dat de rijkssubsidie zal toenemen in de subsidieperiode 2025 - 2028; in het geval de prijsbijstelling in werkelijkheid lager uitvalt dan door de instelling berekend, zal dit een gat in de begroting veroorzaken. Er is geen strategie benoemd voor in het geval van tegenvallende inkomsten of uitgaven.

De raad is niet goed te spreken over de toelichting op de Governance Code Cultuur. De toepassing van enkele principes van de code wordt niet onderbouwd. Wel zegt Tetem te werken aan een klokkenluidersregeling met een overzichtelijke routekaart. De raad verwacht van Tetem dat ze de leemtes in de onderbouwing in het eerstvolgende jaarverslag heeft aangevuld.

Geografische spreiding

Tetem is gevestigd in Enschede. Binnen de categorie Ontwikkelinstellingen zijn er meer aanvragers dan beschikbare plekken. Een goede geografische spreiding kan worden gerealiseerd op basis van afweging van de vestigingsplaatsen van de aanvragers.